

Tekst poniższy został przetłumaczony z oryginału udostępnianego na portalu Międzynarodowej Federacji Pracowników Socjalnych (www.ifsw.org/policies/code-of-ethics dostęp 12.03.2012) przez studentów III r. pracy socjalnej w IPSiR UW: Weronikę Abramczuk, Jakuba Brozio, Justynę Czyczuk, Małgorzatę Grocholską, Klaudię Korzeniecką, Martę Lasecką, Natalię Markowską, Luizę Mazur, Izabelę Ostapowicz, Michała Szymańskiego, Annę Ulanowską, Emilię Urbanowską i Katarzynę Zajączkowską na konwersatorium „Praca socjalna w międzynarodowej perspektywie” a zredagowany przez prof. Jerzego Szmagałskiego.

KODEKS ETYKI

3 marca 2012

1. Wstęp

Podstawą profesjonalnej praktyki pracowników socjalnych jest ich świadomość etyczna. Zdolność i zobowiązanie do etycznego postępowania jest esencją jakości świadczonych przez nich usług. Celem starań Międzynarodowego Stowarzyszenia Szkół Pracy Socjalnej (*International Association of Schools of Social Work, IASSW*) oraz Międzynarodowej Federacji Pracowników Socjalnych (*International Federation of Social Workers, IFSW*) w jest promowanie dyskusji i refleksji nad etyką w należących do nich organizacjach, wśród pracowników socjalnych w krajach członkowskich, jak również w szkołach pracy socjalnej i wśród studentów tych szkół. Pewne wyzwania i problemy etyczne, które stają przed pracownikami socjalnymi są specyficzne dla poszczególnych krajów, inne są wspólne dla wszystkich. Pozostając na poziomie ogólnych zasad wspólne stanowisko IASSW i IFSW zmierza do zachęcenia pracowników socjalnych na całym świecie, aby zastanawiali się nad wyzwaniami i dylematami, które napotykają i podejmowali przemyślane etycznie decyzje o tym jak działać w każdym konkretnym przypadku. Główne przyczyny wywołujące te dylematy to:

- Fakt, że pracownicy socjalni winni być lojalni wobec wszystkich stron konfliktów interesów.
- Fakt, że pracownicy socjalni funkcjonują jednocześnie w rolach pomocników i kontrolerów.
- Konflikt pomiędzy obowiązkiem chronienia przez pracowników socjalnych interesów ludzi, z którymi pracują a wymaganiami skuteczności i użyteczności stawianymi przez społeczeństwo.
- Fakt, że zasoby społeczeństwa są ograniczone.

Dokument ten przyjmuje za punkt wyjścia definicję pracy socjalnej przyjętą oddzielnie przez *IFSW* i *IASSW* na ich Walnych Zgromadzeniach w Montrealu, w Kanadzie w lipcu 2000, a następnie zatwierdzoną wspólnie w Kopenhadze w maju 2001 (część 2). Definicja ta podkreśla zasady praw człowieka i sprawiedliwości socjalnej. Kolejna część (3) odsyła do różnych deklaracji i konwencji praw człowieka, które są istotne w pracy socjalnej, a po niej następują postanowienia ogólnych zasad etycznych przedstawione w dwóch szerokich zakresach praw i godności człowieka oraz sprawiedliwości społecznej (część 4). Część końcowa przedstawia główne wskazówki dotyczące postępowania etycznego w pracy socjalnej, co do których oczekuje się, że zostaną rozwinięte poprzez doradztwo etyczne i w różnych kodeksach i wskazówkach organizacji członkowskich *IFSW* i *IASSW*.

2. Definicja pracy socjalnej

Praca socjalna jest profesją wspierającą zmianę społeczną, rozwiązywanie problemów powstających w relacjach międzyludzkich oraz wzmacnianie (*empowerment*) i wyzwalamie ludzi dla wzbogacenia ich dobrostanu. Wykorzystując teorie ludzkich zachowań i systemów społecznych, praca socjalna interweniuje w miejscach, gdzie ludzie wchodzą w interakcje ze swoim środowiskiem. Fundamentalnymi dla pracy socjalnej są zasady praw człowieka i sprawiedliwości społecznej.

3. Konwencje międzynarodowe

Międzynarodowe deklaracje i konwencje praw człowieka kształtują wspólne standardy osiągnięć i uznają prawa zaakceptowane przez światową społeczność. Dokumentami szczególnie istotnymi dla praktyki pracy socjalnej są:

- Powszechna Deklaracja Praw Człowieka
- Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych
- Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych
- Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej
- Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet
- Konwencja o prawach dziecka
- Konwencja Nr 169 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotycząca ludności tubylczej i plemiennej w krajach niezależnych

4. Zasady

4.1. Prawa człowieka i godność ludzka

Praca socjalna bazuje na poszanowaniu przyrodzonej wartości i godności wszystkich ludzi oraz praw, które z tego wynikają. Pracownicy socjalni powinni strzec i bronić fizycznej, psychologicznej, emocjonalnej integralności i dobrostanu każdej osoby. Oznacza to:

1. Poszanowanie prawa do samostanowienia – pracownicy socjalni powinni szanować i promować ludzkie prawa do podejmowania własnych wyborów i decyzji, niezależnie od ich wartości i wyborów drogi życiowej, pod warunkiem, że to nie zagraża prawom i uprawnionym interesom innych.
2. Promowanie prawa do uczestnictwa – pracownicy socjalni powinni promować pełne zaangażowanie i uczestnictwo ludzi korzystających z ich usług, tak by umożliwić im wpływ na wszelkie aspekty decyzji i działań, które dotyczą ich życia.
3. Traktowanie każdej osoby holistycznie – pracownicy socjalni winni być skupieni na całej osobie uwzględniając jej rodzinę, społeczność, społeczne i naturalne środowisko oraz powinni dążyć do rozpoznania wszelkich aspektów jej życia.
4. Identyfikowanie i rozwijanie mocnych stron – pracownicy socjalni powinni skupiać się na mocnych stronach wszystkich osób, grup i społeczności i promować ich empowerment.

4.2. Sprawiedliwość społeczna

Pracownicy socjalni ponoszą odpowiedzialność za promowanie sprawiedliwości społecznej w odniesieniu do społeczeństwa oraz do ludzi, z którymi pracują. Znaczy to:

1. Przeciwwstawianie się negatywnej dyskryminacji* – pracownicy socjalni są zobowiązani do przeciwdziałania negatywnej dyskryminacji ze względu na takie cechy jak niepełnosprawność, wiek, kultura, płeć kulturowa i biologiczna, stan cywilny, status społeczno-ekonomiczny, opinia polityczne, kolor skóry, rasowe czy inne cechy fizyczne, orientację seksualną, oraz przekonania duchowe. *W niektórych krajach termin „dyskryminacja” może być używany zamiast „negatywna dyskryminacja”. Określenie „negatywna” używane jest tutaj dla odróżnienia od terminu „pozytywna dyskryminacja” również używanego w niektórych krajach. Pozytywna dyskryminacja bywa określana także jako „akcja afirmatywna”. Pozytywna dyskryminacja lub akcja afirmatywna oznacza pozytywne kroki podejmowane dla naprawienia skutków historycznej dyskryminacji wobec ludzi z powyżej wymienionych grup.
2. Uznawanie różnorodności – pracownicy socjalni winni uznawać i szanować etniczne i kulturowe zróżnicowanie społeczeństw, w których praktykują, biorąc pod uwagę różnice indywidualne, rodzinne, grupowe i pomiędzy społecznościami.
3. Sprawiedliwe dystrybuowanie zasobów – pracownicy socjalni powinni dbać o to, aby zasoby, którymi dysponują były dzielone sprawiedliwie i według potrzeb.
4. Przeciwwstawianie się niesprawiedliwej polityce i praktyce – pracownicy socjalni mają obowiązek zwracać uwagę swoich pracodawców, decydentów, polityków i opinii publicznej na sytuacje, w których zasoby są niewystarczające lub gdy dystrybucja zasobów, polityka czy praktyki są opresyjne, nieuczciwe lub szkodliwe.
5. Pracę na rzecz solidarności – pracownicy socjalni mają obowiązek przeciwwstawiania się warunkom socjalnym, które przyczyniają się do wykluczenia społecznego, stygmatyzacji lub ucisku oraz pracy na rzecz włączającego społeczeństwa.

5. Profesjonalne postępowanie

Obowiązkiem krajowych organizacji należących do *IFSW* i *IASSW* jest opracowywanie i regularne aktualizowanie własnych kodeksów lub wskazówek etycznych zgodnych ze stanowiskiem *IFSW/IASSW*. Do zadań organizacji krajowych należy również dostarczanie informacji pracownikom socjalnym i szkołom pracy socjalnej na temat tych kodeksów czy wskazówek. Pracownicy socjalni powinni postępować zgodnie z kodeksami czy wskazówkami etycznymi obowiązującymi w ich krajach. Zawierają one zazwyczaj bardziej szczegółowe dyrektywy etycznej praktyki specyficzne dla kontekstu krajowego. W nich powinny być uwzględnione następujące wytyczne profesjonalnego postępowania:

1. Od pracowników socjalnych oczekuje się rozwoju i utrzymywania wymaganych w ich pracy umiejętności i kompetencji.
2. Pracownicy socjalni nie powinni pozwalać, aby ich umiejętności były wykorzystywane w celach niehumanitarnych, takich jak tortury czy terroryzm.
3. Pracownicy socjalni powinni postępować uczciwie. Obejmuje to nienadużywanie relacji zaufania z osobami korzystającymi z ich usług, uznawanie granic pomiędzy pracą a życiem osobistym oraz nienadużywanie swojej pozycji dla osobistych korzyści i zysków.
4. W relacjach z klientami pracownicy socjalni winni zachowywać się ze współczuciem, empatią i troską.
5. Pracownicy socjalni nie powinni podporządkowywać potrzeb i interesów osób, które korzystają z ich usług swoim własnym potrzebom i interesom.

6. Pracownicy socjalni mają obowiązek dbać o siebie samych zarówno w aspekcie profesjonalnym jak i osobistym w miejscu pracy jak i w społeczeństwie, tak aby mieć pewność, że są w stanie należycie świadczyć odpowiednie usługi.
7. Pracownicy socjalni powinni zachowywać poufność posiadanych informacji o ludziach, którzy korzystają z ich pomocy. Wyjątek mogą stanowić tylko sytuacje uzasadnione podstawowymi etycznymi wartościami (takimi jak ochrona życia).
8. Pracownicy socjalni powinni mieć świadomość, że odpowiadają za swoje działania wobec użytkowników ich usług, współpracowników, pracodawców, profesjonalnych organizacji i prawa, oraz że te odpowiedzialności mogą być względem siebie konfliktowe.
9. Pracownicy socjalni powinni być chętni do współpracy ze szkołami pracy socjalnej, celem wspierania studentów pracy socjalnej w zdobywaniu praktycznego przygotowania dobrej jakości i aktualnej wiedzy praktycznej.
10. Pracownicy socjalni powinni zabiegać o debatę dotyczącą kwestii etycznych się wraz ze swoimi współpracownikami i pracodawcami i brać odpowiedzialność za podejmowanie etycznie świadomych decyzji.
11. Pracownicy socjalni powinni być przygotowani do określenia powodów swych decyzji bazując na uzasadnieniach etycznych oraz do brania odpowiedzialności za swoje wybory i działania.
12. Pracownicy socjalni powinni pracować na rzecz tworzenia warunków w zatrudniających ich instytucjach oraz w zamieszkiwanych przez nich krajach do dyskusji, ewaluacji i u podtrzymywania zasad zawartych w tym stanowisku oraz w swoich krajowych kodeksach, jeśli takie istnieją.

Dokument *Ethics in Social Work, Statement of Principles* został zaakceptowany na Walnych Zgromadzeniach Międzynarodowej Federacji Pracowników Socjalnych oraz Międzynarodowego Stowarzyszenia Szkół Pracy Socjalnej w Adelaide, w Australii w październiku 2004 roku.